

วัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

พระมหาพงษ์พิสิฐฐ์ ฐานวโร (ปาจิตเณย์)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ยุคโลกาภิวัตน์เป็นโลกยุคไร้พรมแดน ที่เทคโนโลยีและการสื่อสารเชื่อมต่อถึงกันอย่างง่ายดาย ภายใต้บริบทโลกของความทันสมัยที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่มีชีวิต ที่เรามองไม่เห็นแต่รู้สึกได้ บริโภคได้ เป็นวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์แบบข้ามแดน ข้ามประเทศ ข้ามชุมชน อยู่คนละที่คนละทางยังสามารถสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่างแดนได้ เป็นการผสมผสานทางความคิด การรับรู้ รูปแบบ รสนิยม ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทภายนอกชุมชนและบริบทภายในชุมชน เกิดการคัดสรรและหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมนั้น ๆ จากวัฒนธรรมเดิมรวมเข้ากับวัฒนธรรมใหม่สู่วัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ การสื่อสารและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ส่งผลให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่มีหลักการที่ตายตัว สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย มีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เป็นเสมือนหลักในการยึดและสามารถต่อยอด ไปเรื่อย ๆ ตามแนวคิดและมุมมองทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยไม่เอนไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป แต่สามารถเชื่อมโยงและเดินไปด้วยกันได้เพียงแคร์ู้จักการปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง ในการแสดงออกทางวัฒนธรรม ไม่มีใครถูกและไม่มีใครผิด ขึ้นอยู่ที่ปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยที่ขยายโอกาสให้เกิดการปะทะระหว่างรสนิยม ความเห็นที่แตกต่าง อันนำไปสู่สำนักของการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่มีเสรีภาพในการเลือก การแสดงออกตามสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จากการผสมผสานวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบในบริบทโลกทำให้เกิดการรวมกลุ่มและแบ่งแยก เกิดความสามัคคีในรูปแบบวัฒนธรรมเดียวกัน และเกิดความขัดแย้งในวัฒนธรรมที่แตกต่าง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่มีอิทธิพลในการกำหนดช่วงชั้นทางสังคมมากกว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสังคมทำหน้าที่ของสังคมเกิดการกระทำระหว่างกัน การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม คือความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคม เกิดช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันมากเท่าใดความแปลกแยกและความขัดแย้งก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น เพื่อลดความขัดแย้งและป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในสังคม แนวคิดสันติวิธีอันเป็นวิธีการพยายามทำให้ความขัดแย้งไม่กลายเป็นความรุนแรง ใช้แนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยมีเงื่อนไขที่ช่วยให้ความรุนแรงสามารถลดได้โดยสันติวิธี เพื่อนำพาสังคมโลกเข้าสู่สันติภาพ โดยมีวิธีการเพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างกันของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพถึงความแตกต่าง ในสังคมพหุวัฒนธรรมเน้นกระบวนการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยทุกคนจะไม่เอาตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง เมื่อต้อง

ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะไม่ยึดติดว่า เราถูกต้องชอบธรรมแต่เพียงฝ่ายเดียว พยายามเอื้ออำนวยให้ผู้คนที่สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในฐานะเพื่อน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับมิตรภาพที่แข็งแกร่ง เพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของการเคารพความเป็นมนุษย์ เพื่อบรรเทาความขัดแย้งให้เบาบางลงจนถึงหมดไป โดยยึดหลักสันติวิธีบนฐานของการรู้ ตื่น และเบิกบาน อันได้แก่

1) รู้ คือ รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรสูง อะไรต่ำ การรู้ลักษณะเช่นนี้มุ่งเน้นที่การรู้สภาวะทุกอย่างที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

2) ตื่น คือ ตื่นจากการมีอคติ (Bias) ครอบงำจากความโกรธ ความเกลียดชัง และการขาดความยังคิดจากความไม่รู้ (อวิชชา)

3) เบิกบาน คือ การวางสภาพจิตของตนเองในการทำหน้าที่นักสันติวิธีด้วยความรู้สึกที่เรากำลังทำหน้าที่เพื่อมวลมนุษยชาติ หรือเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ในการทำหน้าที่ควรตั้งกัลยณมิตรที่สวดชื่นและเบิกบานประดุจดอกบัวที่กำลังผลิบานในยามเช้า

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, การอยู่ร่วมกัน, สันติ

Culture for peaceful coexistence.

Phramaha Pongpisit Thanavsro (Pajitney)

Regular teacher Faculty of Education Mahamakut Buddhist University

Abstracts

Globalization is a borderless world. That technology and communication are easily connected. Under the world context of modernity that is full of living cultures That we can't see but feel able to consume is a cross-border culture that cross-country, across the community, in different ways, can also relate to foreign cultures is a combination of ideas, perceptions, styles, tastes which affect the change of culture to be consistent with the external context of the community and the context within the community The selection and casting of a new culture that is consistent with the social context from the original culture combined with the new culture into globalization culture. Scientific communication and technology has resulted in a rapidly changing cultural diversity. There are no fixed principles. Can improve Changed according to the era With dynamic, non-stop Just as a principle of seizure and can continue to build upon both positive and negative concepts and perspectives. Without leaning to one side too much But can connect and walk together, just knowing how to adapt to the external environment Think about the common benefits rather than yourself in cultural expression No one was right and no one was wrong. Depends on many factors to come together into a culture Especially in democratic society That extends the chance of a collision between tastes Different opinions Which leads to the realization of membership in modern democratic societies with freedom of choice. The expression of rights and freedoms that the Constitution protects everyone equally From the integration of various cultures in the global context, the grouping and separation Resulting in unity in the same culture and conflict In different cultures. Conflicts that arise in modern societies have an influence on social stratification rather than economic factors. And the inequality that occurs in society, causing social functions to occur between each other Social stratification Is the inequality of members in society There is a gap of inequality, alienation and conflict will only increase. In order to reduce conflict and prevent violence in society. The concept of peaceful means, which is a method of trying to make conflict, does not

become violent. Use the way to resolve conflicts by peaceful means. With conditions that allow violence to be reduced by peaceful means To bring the world society into peace With a method to create an understanding of the differences between people who live together in society Including learning to live with others respectfully for differences In a multicultural society focus on the process of talking to exchange learning Without everyone being the center When interacting with others, it is not attached to us that we are just and right. Try to encourage people to relate to others as friends in order to live together in a peaceful community that is focused on strong friendships to create mutual sympathy on the basis of respect for humanity In order to alleviate the conflict to be sparse By adhering to the principles of peaceful methods based on knowledge, awakening and joy, including

1) Knowing is know what to do, What should not be done, what is good, what is evil, what is right, what is wrong, what is high, what is low This kind of knowledge focuses on knowing all the conditions that are actually happening.

2) Awakening is awakening from bias (Bias) dominated by anger. Hate and lack of thought from ignorance (ignorance)

3) Joyfulness is to lay down one's own mental state to act as a peacemaker with the feeling that We are acting for all mankind. Or a friend, suffering from suffering and death in acting, should set up a friendly and cheerful, friendly lotus flower that is blooming in the morning

Keyword : Culture, peaceful, coexistence.

1. บทนำ

แนวคิดทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่ไม่มีหลักการที่ตายตัว สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ซึ่งแนวคิดทางวัฒนธรรมก็เป็นแนวทางวัฒนธรรมที่มีพลวัตไม่หยุดนิ่ง แค่เป็นเสมือนหลักในการยึดและสามารถต่อยอดไปเรื่อย ๆ ตามแนวความคิด ตามมุมมองและทัศนคติของเรา โดยที่เราต้องมองทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ต้องไม่เอนไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป เราควรมองอย่างเป็นกลาง ซึ่งต่างคนก็ต่างมุมมอง ต่างความคิดแต่สามารถเชื่อมโยงและเดินไปด้วยกันได้เพียงแค่รู้จักการปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง ในการแสดงออกทางวัฒนธรรม ไม่มีใครถูกและไม่มีใครผิด เราสามารถแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นตัวของเราเอง ซึ่งจะมีคนยอมรับมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นวัฒนธรรม ในยุคโลกาภิวัตน์ปฏิเสธไม่ได้ถึงสถานะไร้พรมแดนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย ที่ขยายโอกาสให้เกิดการปะทะระหว่างรสนิยม ความเห็นที่แตกต่าง อันนำไปสู่สำนักของการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่มีเสรีภาพในการเลือก การแสดงออกตามสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยยังใช้มาตรการและมาตรฐานทางวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือทางการเมืองมากกว่าจะใช้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพื้นที่และบรรยากาศประชาธิปไตย แม้บรรยากาศจะผ่อนคลายลงเพราะละเว้นการปราบปรามและจับกุม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ารัฐไทยส่งเสริมหรือเปิดพื้นที่เพื่อจะทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่อยู่นอกกรอบหรือมาตรฐานความดีงามที่รัฐกำหนด ดูราวกับว่า บรรยากาศของวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 ก็ไม่ได้เรื่องรองผ่องใสมากไปกว่ายุคประชาธิปไตยแฝงเผด็จการ ที่เต็มไปด้วยมาตรการแทรกแซงวิถีชีวิตพลเมือง เริ่มตั้งแต่การห้ามชุมนุมกันในที่สาธารณะเกิน 5 คน การควบคุมสิ่งพิมพ์หรือควบคุมการกระจายเสียงบทเพลงที่รัฐเห็นว่าไม่มีลักษณะความเป็นไทย การจะพิสูจน์ว่ารัฐในยุคใด มีความจริงใจที่จะส่งเสริมให้สังคมบรรลุเจตนารมณ์ประชาธิปไตยอันแท้จริง ย่อมชี้วัดจากการควบคุมสื่อของรัฐ กฎหมายแม่บทอย่างรัฐธรรมนูญจึงต้องทำหน้าที่ยืนยันเจตนารมณ์ส่งเสริมเสรีภาพของการพูด การเขียน การพิมพ์ ส่งเสริมช่องทางการสื่อสาร แต่ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ารัฐธรรมนูญยังเปิดช่องว่างให้ฝ่ายนิติบัญญัติใช้อำนาจหน้าที่แบบอำนาจนิยม (authoritarianism) เพื่อแทรกแซงตัดสินใจแทนประชาชนอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่า แม้จะมีการระบุให้บุคคลมีเสรีภาพก็ตามที่ แต่รัฐธรรมนูญก็จะกำหนดเงื่อนไขเสรีภาพนั้น ๆ ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้ ก็ปราศจากความคงเส้นคงวา เพราะสามารถออกได้ทั้งจากรัฐสภา หรือด้วยหัวหน้าคณะปฏิวัติ จากความไม่คงเส้นคงวาทางด้านกฎหมายแม่บท ทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าเสรีภาพในการคิด พูด เขียนของสังคมไทย ยังไม่มั่นคงเป็นปึกแผ่นในระดับวัฒนธรรม ฉะนั้นความไม่คงเส้นคงวาของกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแสดงออกอย่างเสรีภาพและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่การแสดงออกทางการเมืองเท่านั้นที่รัฐต้องการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดการตั้งคำถามหรือท้าทายสถาบันจารีตในสังคม แต่ความพยายามของรัฐในทุกยุคสมัยยังซึ่มลึกลงไปสู่คนทุกเพศทุกวัย เนื่องจากรัฐสมัยใหม่มองว่าหากควบคุมสถาบันที่เป็นหน่วยย่อย

ของสังคมให้อยู่ในการกำกับดูแลแล้ว ก็จะไม่สร้างผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันจารีตอื่น ๆ โดยปัญหาที่รัฐพยายามควบคุมมาตลอดคือเรื่องเพศและความรุนแรง คำอธิบายความรุนแรงและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมที่พบอยู่เสมอคือสถาบันการศึกษาและครอบครัวอ่อนแอปล่อยปละละเลย ทำให้เยาวชนไปมีวุฒิตามสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งปฏิเสธได้ยากกว่า ผลของการพัฒนาเป็นสังคมสมัยใหม่ พื้นที่สนทนากการ การใช้ชีวิตนอกบ้าน-นอกโรงเรียน มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่งต่อการใช้เวลาว่างและกล่อมเกลากิจกรรมพลเมือง โดยเฉพาะเยาวชน โดยเฉพาะบริบทโลกาภิวัตน์ ซึ่งปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ทุกวินาทีกำลังขยายให้พื้นที่ของความคิดเห็น รสนิยมและความเคลื่อนไหวของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (subculture) เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนพลวัตวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกย์ เลสเบียน กลุ่มชาติพันธุ์ เยาวชน คนชรา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผู้พิการ ฯลฯ ทำให้เกิดการสร้างพื้นที่และผลิตเนื้อหา ให้สอดคล้องตามความต้องการกลุ่มวัฒนธรรมย่อยเหล่านี้ และกระทบถึงมาตรฐานรสนิยม ความถูกต้องดีงามของสถาบันจารีต ที่ไม่สามารถเป็นไม้บรรทัด ชีตเส้นความถูกต้องดีงามแต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป

2. วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์

ภายใต้บริบทโลกของความทันสมัยที่เป็นปริณทลที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่มีชีวิต เป็นเสมือน กระแสหรือพลังที่เรามองไม่เห็นแต่รู้สึกได้บริโภคได้และใช้ชีวิตส่วนใหญ่ ในขณะที่เราตื่นนอน ทำงาน พักผ่อนหย่อนใจรวมทั้งทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงมิติของเวลาในท่ามกลางโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์แบบข้ามแดน ข้ามประเทศ ข้ามชุมชน อยู่คนละที่คนละทาง ยังสามารถสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่างแดนได้ วัฒนธรรมข้ามยุคข้ามสมัย เช่น เรื่องราวในอดีตนับพันปีก็ยังสามารถมีความสำคัญได้ในยุคสมัยปัจจุบัน เป็นการผสมผสานทางความคิดและวัฒนธรรมภายนอกของวัฒนธรรมตนเองและเกิดการคัดสรรค้ของวัฒนธรรมต่าง ๆ หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมนั้น ๆ จากวัฒนธรรมเดิมรวมเข้ากับวัฒนธรรมใหม่สู่วัฒนธรรมผสมผสาน จะเห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การแต่งตัวของคนในสังคมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปตามกระแสภายนอกและความเป็นสากลมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่มิพลวัตไม่หยุดนิ่งตายตัว ไม่มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้ ตัวอย่างเช่น การพูดถึงวัฒนธรรมไทย ด้านภาษาไทยก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แม้จะมีลักษณะเด่นของภาษาก็ตาม โดยจะมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่เข้าสู่ยุคทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงเชิงวิถีคิด ซึ่งได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยี หรือแม้แต่ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น อีกตัวอย่างเช่น การเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่จะมีของไหว้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และมีการบูชาไปตามความเชื่อ เป็นต้น เมื่อมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยยะสำคัญ คนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นก็จะปรับเปลี่ยน ประยุกต์หรือรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาอยู่ในวิถีชีวิตของตนเอง โดยอาจเกิดการผสมกลมกลืนจนวัฒนธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน ดังนั้น เมื่อเราทำความเข้าใจวัฒนธรรม

ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ในปัจจุบัน เราสามารถมองเห็นการคงอยู่ของวัฒนธรรม ในหลายรูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละสถานที่ ตัวอย่างเช่น การผสมผสานวัฒนธรรมเก่าและใหม่ ซึ่งมาจากการที่มีคนหลายรุ่นหลายเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกัน หรือเกิดการข้ามวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ซึ่งเกิดจากการเคลื่อนย้ายของประชากร เมื่อมีการติดต่อคบค้าสมาคมกันระหว่างชาติต่าง ๆ วัฒนธรรมย่อมมีการปะปนกันมากขึ้นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมสากล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แรง และต้องแข่งขันกัน ถ้าชาติใดไม่รับไว้ ก็อาจเป็นอันตรายเพราะตามไม่ทันความเจริญของโลกที่รุดหน้าอย่างรวดเร็ว แต่การรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมสากลที่ว่านี้ หากเกินพอดีก็อาจจะถอนรากวัฒนธรรมเดิมของตนอันเป็นส่วนสำคัญที่คุ้มกันอันตรายและเป็นความเจริญของชาติมาเป็นเวลาช้านานหลายปีให้กร่อนและค่อย ๆ หดไปในที่สุดก็จะทำให้หมดบุคลิกลักษณะ ไม่มีรากฐานแห่งชาติของตนต่อไป เพราะวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่ชาติ จะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึก และมีอาการเคลื่อนไหวให้เป็นความเจริญก้าวหน้า ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ เปรียบได้กับต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านสาขาได้กว้างขวางก็เพราะมีรากหยั่งลึก จึงไม่โค่น ง่าย ๆ แต่รากลึกอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีส่วนอื่น ๆ ของต้นไม้ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์เพื่อรับอากาศ แสงแดดและอาหารอื่นจากภายนอกมาด้วย ต้นไม้จึงจะเจริญเติบโต เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ที่อาจต้องรับวัฒนธรรมสากลไว้ เพื่อแทรกซึมหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมเดิมของตนให้ก้าวหน้าไปตามสมัย ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาวัฒนธรรมเดิมหรือรากฐานของตนไว้เพื่อให้เกิดความสมดุลจึงจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ มุมมองทางวัฒนธรรมแม้จะมาจากความคิดของ คนยุคก่อนแต่มีมุมมองที่เปิดกว้างและสามารถนำมาใช้ในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ความคิดนี้ ก็เป็นสิ่งที่ได้รับการถกเถียงระหว่างกลุ่มผู้นักวิจัยวัฒนธรรมและผู้ส่งเสริมหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะในประเด็นด้านการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า นั่นคือ “คุณค่า” และ “มูลค่า” กลายเป็นสิ่งที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อถกเถียงเสมอ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวและมีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งปรับจากของเดิมหรือการสร้างชิ้นใหม่ โดยสังคมนมนุษย์ แต่ละยุคสมัยจะปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นเทคโนโลยีและการสื่อสารก็อาจทำให้เกิดความสับสนระหว่างวัย ความไม่เข้าใจระหว่างกลุ่มคนและการข้ามวัฒนธรรมไปมาระหว่างผู้คนต่างถิ่น คนต่างวัย ได้อยู่ตลอดเวลา เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์หรือวัฒนธรรมข้ามชาติเป็นสิ่งที่เราต้องเข้าใจ โดยสามารถถกกันกรองว่าเราจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการทำผ้ามัดหมี่ที่จังหวัดอุดรธานี การทำผ้ามัดหมี่นี้ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการทอผ้าของชาวบ้านที่ส่งทอดฝีมือความสามารถในการทอและลวดลายที่งดงามต่อ ๆ กันมา ในขณะเดียวกันก็ได้มีความพยายามที่จะพัฒนาลายผ้า ซึ่งอาจไม่ใช่เพียงการทอผ้าอย่างเดียว แต่อาจมีการเพ้นสีเข้าไปในผ้ามัดหมี่ด้วย ซึ่งลวดลายที่เกิดขึ้นค่อนข้างออกมาเป็นแนวสมัยใหม่ จึงเห็นได้ว่าเราสามารถที่จะดึงเอาทรัพยากรจากวัฒนธรรมต้นน้ำ ที่เรามีอยู่มากมายเอามาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาให้เป็นที่ยอมรับได้ หรือกรณีลวดลายบ้านเชียง เราสามารถนำมาปรับปรุงเป็นลายผ้าที่ ดูแล้วมีความทันสมัย และกลุ่มวัยรุ่นก็สามารถที่จะใส่ได้ หรือการออกแบบอัญมณีต่าง ๆ เราสามารถดึงเรื่องมรดกของท้องถิ่นมาผสมผสานได้มากมาย ซึ่งตรงนี้ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างดีโดยในปัจจุบันรัฐบาลก็กำลังพูดถึงเรื่อง

ของเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลกำลังผลักดันให้เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้กระทรวงวัฒนธรรมจะเข้าไปมีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของการนำเอาวัฒนธรรม หรือทุนทางวัฒนธรรม หรือ Cultural assets มาปรับให้เข้ากับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ (2554) กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้รู้จักเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ จึงนำเอาวัฒนธรรมจากที่ได้เห็นได้สัมผัสติดต่อกันมาใช้โดยอาจรับมาเพิ่มเติมเป็นวัฒนธรรมของตนโดยตรงหรือนำมาดัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบททางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม แต่จะมีวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ ประสบการณ์ที่สังคมตกทอดมาโดยเฉพาะของสังคมนั้น ที่แสดงออกในรูปแบบการดำรงชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงรูปแบบสิ่งของเครื่องใช้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เมื่อศิลปะซึ่งเป็นส่วนผสมหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม เดินทางไปพร้อมกับพัฒนาการของสังคมพัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและบริบทต่าง ๆ ของสังคม ความคิด ความเชื่อและการสร้างสรรค์ศิลปะในแต่ละช่วงเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของจรัสพิมพ์ วังเย็น (2554) ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยในอดีตว่า มีความสวยงามและทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง องค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยที่สั่งสมมาในอดีต การแก้ปัญหาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี หรือตามแนวทางทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้แก่ การทดลอง การลองผิดลองถูกเพื่อสั่งสมเป็นประสบการณ์ เกิดเป็นทักษะและภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่การรู้จักปั้นดิน รู้จักการสานวัสดุเป็นเครื่องใช้ไม่สอย เป็นงานศิลปกรรมเป็นงานช่าง ล้วนแต่เป็นภูมิรู้ที่มีคุณค่า มีความงดงามเป็นอย่างยิ่ง รูปร่าง ทรวดทรงผลิตภัณฑ์ งานหัตถกรรมเครื่องใช้ไม่สอยของไทยในอดีตที่มีรูปร่าง รูปทรงที่โดดเด่น ประกอบสร้างด้วยมือ แก้ปัญหาการใช้วัสดุธรรมชาติให้สอดคล้องอย่างแยบยลกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในอดีต คุณค่า ความหมายและเรื่องราวที่บันทึกไว้ผ่านร่องรอยของกาลเวลา ล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์นั้นเป็นวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์แบบข้ามแดน ซึ่งกัมพล แสงเอี่ยม (2559) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า เป็นการผสมผสานทางด้านการรับรู้ด้านแนวคิด ด้านรูปแบบและด้านรสนิยม ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกันกับบริบทภายนอกชุมชน และบริบทภายในชุมชนจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม สู่แนวทางของรูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอท้องถิ่นสองรูปแบบด้วยกัน แนวทางที่ 1 การปรับเพิ่มเอกลักษณ์ผ้าทอท้องถิ่น แนวทางที่ 2 การปรับเพิ่มรูปแบบและการใช้งานใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ รวมถึงมิติของเวลาท่ามกลางโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

ฉะนั้นสิ่งที่องค์กรวัฒนธรรมจะต้องปรับตัวคือการยอมรับวัฒนธรรมที่เป็นจริง ไม่ได้หมายถึงวัฒนธรรมที่เป็นของสูง หรือของชนชั้นนำกลุ่มเล็ก ๆ แต่วัฒนธรรมคือ แบบแผนการปฏิบัติที่หลากหลายขึ้นกับพื้นเพเฉพาะและประกอบกับปัจจัยนานัปการ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้น (class) เพศสถานะ (gender) เพศวิถี (sexuality) ชาติพันธุ์ (ethnic) อาชีพ รสนิยมทางการเมือง ฯลฯ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกหากเกิดความตึงเครียดทางศิลปวัฒนธรรมอย่างเฉียบพลัน ขึ้นในองค์กรเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เมื่อประสบกับปรากฏการณ์ที่อยู่นอกช่องแชนจ์วัฒนธรรม ซึ่งในรอบสองสามปี ตัวอย่างของความตึงเครียดและการตอบโต้ของหน่วยงานวัฒนธรรม กระทั่งลุกลามไปถึงหน่วยงานที่ทำ

หน้าที่รักษากฎหมายอย่างตำราวจกดี ทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมยังเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดจากการแทรกแซงของรัฐ ทั้งการแบนภาพยนตร์ การฟ้องร้องหรือประณามการนำวัตถุทางวัฒนธรรมไปใช้ในบริบทอื่น โดยไม่สำเนียงถึงบริบทประวัติศาสตร์ ทั้งยังปฏิเสธไม่ได้ว่าในยุคของข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรมไร้พรมแดน รัฐและองค์กรจรรยาบรรณศาสนาและครอบครัวก็ดี จากที่เคยทำหน้าที่กำกับ กล่อมเกล่า จัดระเบียบให้การดำรงชีวิต มาบัดนี้กลับไม่สามารถกำหนดมาตรฐานทางวัฒนธรรมได้อย่างเข้มข้น เคร่งครัด อีกต่อไปประกอบกับตัวเร่งที่สำคัญคือทุน หน่วยงานเอกชนและองค์กรสื่อ แต่เดิมนั้นสื่ออย่าง โทรทัศน์และภาพยนตร์ ถือเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานทางวัฒนธรรมจับตามองเป็นพิเศษ เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าการจำกัดเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสาร ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐโดยตรง ดังนั้นบทบาทขององค์กรด้านวัฒนธรรมจากที่เคยกำกับ จึงต้องปรับเปลี่ยนเป็นติดตามและเฝ้าระวัง รวมทั้งให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับประชาชน เพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและผสมผสานกับวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ให้อยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างสันติและปราศจากความขัดแย้ง มุ่งเน้นให้มีความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเข้าใจวิถีคิดที่อาจจะสร้างความขัดแย้งท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในสังคมไทยและสังคมโลก การศึกษาวัฒนธรรม จะช่วยให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น อันจะนำไปสู่การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่การสื่อสารถึงกันอย่างรวดเร็วแล้ว จำต้องทบทวนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อทางลบแก่บุคคลรอบข้าง แม้ว่าเราจะทำโดยไม่ตั้งใจ หรือไม่รู้ตัว ควรรู้เท่าทันประเด็นปัญหาทางสังคม มีสติในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านการสืบค้นความรู้จากแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือ

3. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

สังคมในปัจจุบันนั้น เป็นสังคมที่อยู่ท่ามกลางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากกับชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนและมีความสำคัญต่อการสื่อสารของมนุษย์ทุกคน ในขณะที่เราทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นนั้น บุคคลแต่ละคนก็จะมีวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ในบริบทสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น การทำการสื่อสารร่วมกับบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น บุคคลย่อมจะต้องมีการเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สื่อสาร ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จในการสื่อสาร ในยุคปัจจุบันเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเกิดขึ้นของสังคมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสังคมในปัจจุบันนั้นเป็นสังคมที่อยู่ท่ามกลางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มีการเกิดขึ้นของระบบเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีความทันสมัย มีการแพร่ขยายเครือข่ายทางสังคมออกไป ทำให้มนุษย์มีโอกาสที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงเป็นเหมือนกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสารของมนุษย์ยุคปัจจุบันอย่างปฏิเสธไม่ได้ โดยบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ย่อมจะต้องมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป ดังนั้น มนุษย์

จึงต้องคำนึงถึงเรื่องของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสื่อสารของบุคคล รวมทั้งต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีบทบาทในการช่วยลดความเข้าใจผิดในการสื่อสาร และเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลที่เราทำการสื่อสารด้วย ดังที่ Edward T.Hall (1959) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือการสื่อสาร การสื่อสารคือวัฒนธรรม การสื่อสารเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคนที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ในเรื่องการฟัง การพูด การอ่าน การคิด การเขียน และการนำเสนอ พฤติกรรมการสื่อสารเหล่านี้ล้วนแต่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งสิ้น เราสามารถสังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ได้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การฟังรายการวิทยุ การฟังการสนทนา ซึ่งกันและกัน การอ่านหนังสือ การคิดถึงแผน การเขียนจดหมาย การ นำเสนอรายงาน การสื่อสารหมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์และแสดงพฤติกรรมได้ตรงกัน กระบวนการสื่อสารเกิดจากการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารจากผู้ส่งสารสื่อสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสารและ เกิดผลย้อนกลับของการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-culture communication) นี้ นิรนาม (2551) ให้ความหมายว่า กิจกรรมหนึ่ง ๆ หรือการให้ข้อมูลด้านการสื่อสารแก่บุคคลที่จำเป็น ต้องติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรม เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ ตระหนักถึงความแตกต่างของวิถีชีวิต และการสื่อความหมาย ในวัฒนธรรมของชาติอื่นที่ต่างกับของตน เช่น คนยุโรปกับคนเอเชีย ชาวพุทธกับชาวมุสลิมหรือกับชาวคริสต์ เป็นต้น โดยมีเป้าหมายที่จะให้แต่ละฝ่ายสามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจคนอื่น อันจะนำไปสู่การติดต่อสัมพันธ์กันได้ อย่างราบรื่น ไม่เกิดความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่ปัญหาที่ไม่ควรเกิดขึ้น กล่าวคือ ให้รู้ว่าถ้าอีกฝ่ายแสดงท่าทีแบบนี้ หมายความว่าแบบนี้ อาทิ ชาวอินเดียสายหัวแสดงถึงความเห็นด้วย (ซึ่งขัดกับความเข้าใจปกติของคนชาติอื่นทั่วไป) ชาวมุสลิมในตะวันออกกลาง จะไม่พอใจมากหากคนอื่นไปจ้องมองหรือถ่ายรูปปรรรยาของเขา และสตรีมุสลิมจะไม่จับมือกับผู้ชาย (ชาวต่างชาติจะต้องรู้ว่า ไม่ควรยื่นมือไปขอจับมือกับสตรีมุสลิม) การสื่อสารประเภทนี้ เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม โดยที่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นได้ทั้งในระหว่างคนที่อยู่ในประเทศเดียวกัน แต่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น คนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสาน ย่อมมีวัฒนธรรมของคนแต่ละภาคแตกต่างกันไป และเกิดขึ้นได้ระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกัน เช่น การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนอเมริกัน การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ในเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนี้ วงททัย ตันชีวะวงศ์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาในลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural study) เป็นการศึกษาที่เปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรม 2 วัฒนธรรมขึ้นไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารโฆษณาไปยังผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมต่างชาติด้วยกัน หรือระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยกันก็ได้ เช่น การศึกษาการสื่อสารองค์กรธุรกิจไทย เปรียบเทียบกับการสื่อสารองค์กรธุรกิจญี่ปุ่น (Corporate communication) หรือศึกษาถึงวัฒนธรรมย่อยของประเทศหนึ่งเปรียบเทียบกับอีกประเทศหนึ่ง เช่น ศึกษาวัฒนธรรมวัยรุ่น (Youth culture)

โดยการเปรียบเทียบการใช้ชีวิตยามว่างของวัยรุ่นเกาหลีกับวัยรุ่นไทย หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมย่อย (Subcultures) ของประเทศเดียวกัน เช่น ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้ชีวิตคู่ของคนไทยผู้นับถือศาสนาพุทธกับคนไทยผู้นับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น

การสะท้อนมุมมองถึงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในบทความการศึกษาสื่อข้ามวัฒนธรรมของอรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2554) สรุปใจความไว้ดังนี้ ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์นี้ สื่อถูกทำให้ข้ามชาติข้ามวัฒนธรรมเข้มข้นมากขึ้น และถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ-ธรรมดา (Normalization of trans-cultural “Media”) ทำให้มองไม่เห็นถึงพลังที่แท้จริง การที่สังคมจะรับหรือสื่อสารกับสื่อข้ามวัฒนธรรมได้นั้น จะต้องมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมหลายมิติ จนทำให้สามารถรับบางส่วนของ ทัศนคติ หรือให้ความหมายใหม่ของสารที่ส่งผ่านสื่อได้นั้นได้ ซึ่งการสื่อสารทางด้านอารมณ์ความรู้สึกถือเป็นพื้นฐานของ สื่อข้ามวัฒนธรรม ความรู้สึกกรีก/ เกลียด/ โกรธ/ กลัว ฯลฯ เป็นส่วนประกอบของระบอบความรู้สึก (Regimes of emotion) ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของ “วัฒนธรรม” ที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม หากไม่มีความเปลี่ยนแปลงในมิติอารมณ์ความรู้สึก ก็ย่อมไม่สามารถที่จะสื่อสารกันได้ อย่างแน่นอน ในขณะที่เดียวกันความเปลี่ยนแปลงในระบอบความรู้สึกของสังคมหนึ่ง ๆ ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมดแต่เปลี่ยนแปลงในบางด้านและเก็บรักษาบางด้านเอาไว้ การติดต่อสื่อสารของคนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญในสังคมโลกปัจจุบันผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลพร หิรัญบุรณะ (2556) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกในบริบทของโลกาภิวัตน์ว่าเป็นสังคมนวัตกรรมและการเติบโตของสังคมและพัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยให้การคมนาคม ติดต่อสื่อสารกันของคนที่อยู่ห่างไกลกันและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันรวดเร็วและง่ายดายขึ้น ดังนั้นแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญ เนื่องจากบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมมีการแสดงออกและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้การศึกษาและการทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ตลอดจนกระบวนการที่เกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จะช่วยลดความเข้าใจผิดในการสื่อสารระหว่างกัน

4. สันติศึกษา

สันติศึกษา (Peace Studies) เป็นศาสตร์ทางวิชาการระดับนานาชาติ ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อมวลมนุษยชาติ ทั้งในระดับโลก ได้แก่ เหตุการณ์การยึดครองดินแดนของมหาอำนาจต่อประเทศที่อ่อนแอกว่า เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่างปี ค.ศ.1914 - 1918 (พ.ศ. 2457 - พ.ศ. 2461) และเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 1939 - 1945 (พ.ศ. 2482 - พ.ศ. 2488) ตลอดจนการเข้าสู่สงครามเย็นกลายเป็นการต่อสู้ แข่งขันกันทางเศรษฐกิจและการจัดตั้งกองกำลังทหาร และการสะสมอาวุธไว้ต่อรองอำนาจ ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ได้แก่ การยึดอำนาจ การแย่งชิงอำนาจทางการเมือง นำไปสู่ความรุนแรงทางร่างกาย มีการเข่นฆ่าหมู่มากราย ทั้งใน รัวันดา ยูกันดา อิสราเอล ปาเลสไตน์ จีน อินเดีย ยูโกสลาเวีย อิรัก และซีเรีย การทำสงครามในอเมริกา เวียดนาม กัมพูชา ซีเรีย ลิเบีย อัฟกานิสถาน อิรัก การทำสงคราม

ของรัฐบาลทหารพม่ากับชนเผ่าต่าง ๆ หรือการก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนของไทย เป็นต้น แม้ในปัจจุบันโลกยังประสบปัญหา การทำสงครามกลางเมือง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กันจนมีผู้เสียชีวิตมากมาย เมื่อย้อนมองไปในบริบทสังคมต่าง ๆ ก็พบความขัดแย้งความรุนแรงโดยทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ปรากฏในครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงาน ฯลฯ ปรากฏให้เห็นจนชินตา ในข่าวและสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ จนอาจกล่าวได้ว่าสังคมโลกกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตความขัดแย้งอย่างหนัก มีการเผชิญหน้ากันของมนุษย์และเกิดความรุนแรงถึงขั้นประหัตประหารกัน แนวคิดสันติศึกษา สันติภาพ สันติวิธีและความขัดแย้งจึงเข้ามามีบทบาทในการจัดการและลดความขัดแย้งความรุนแรงโดยสันติวิธี เพื่อนำพาสังคมโลกเข้าสู่ภาวะปกติคือ สันติภาพ

หลักสันติวิธีในทัศนะของนักคิด นักสันติวิทยา ที่ได้กล่าวให้ความหมายไว้ เช่น พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2554) กล่าวว่า นักสันติวิธีโดยทั่วไป จะพยายามอธิบายว่า สันติวิธี คือ “การไม่ใช้ความรุนแรง” (Non – Violence) หรือ “การไม่ใช้ความรุนแรงในการจัดการระดับการแก้ไขและ/หรือการเปลี่ยนรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง” ซึ่งเป็นการให้คำจำกัดความที่แคบเกินไป สันติวิธี น่าจะเป็นการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงแล้วในบรรยากาศของการไม่ใช้ความรุนแรงนั้น การจัดการความขัดแย้งยังเต็มไปด้วยบรรยากาศของความเป็นธรรม ความยุติธรรม ความรัก ความสงสาร ความเคารพ ยกย่องให้เกียรติคู่กรณีทั้งทางกาย วาจาและใจด้วย ในประเด็นนี้สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (2556) ได้ให้ความสำคัญของสันติวิธีว่า สันติวิธีเป็นวิธีการพยายามทำให้ความขัดแย้ง (Conflict) ไม่กลายเป็นความรุนแรง (Violence) เรียกแนวคิดนี้ว่าการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี (Conflict Transformation) สอดคล้องกับแนวคิดสันติภาพ คือ การแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (Conflict Transformation) โดยไม่ใช้ความรุนแรงและอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวคิดสันติวิธีที่เป็นแนวทางหนึ่งที่ดีที่สุด (Best Alternative) ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีของมวลมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาญชัย ชัยสุขโกศล (2555) ที่ว่า “สันติศึกษา ดูน่าจะเป็นการศึกษาทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาวะ/ เงื่อนไขที่ช่วยให้ความรุนแรงสามารถลดได้โดยสันติวิธี และเนื่องจากสภาวะดังกล่าว คือ สันติภาพ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมทั้งสันติภาพทางตรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม ทำให้ขอบเขตและท่าทีการศึกษาในเรื่องนี้จำเป็นต้องเปิดกว้าง อยู่เสมอ ทั้งในแง่หัวข้อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง แนวทางการศึกษา แนวทางการวิเคราะห์ วิธีวิทยา หน่วยและระดับการวิเคราะห์ ฯลฯ หลีกเลี่ยงการผูกขาดและปิดกั้นชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการให้คำตอบ/ นิยามที่ ดีเกินไป หรือเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเกินไป ทั้งนี้โดยมีเรื่องความรุนแรงและความขัดแย้ง เป็นแก่นแกนและมีคุณค่าเรื่องสันติภาพ เป็นหลักยึดสำคัญ ส่วนสันติวิธีในสังคมไทย จันจิรา สมบัติพูนศิริ (2556) ได้กล่าวให้ความหมายไว้ว่า สันติวิธีในสังคมไทย นิยมใช้คำว่า “Peaceful Means” ซึ่งมีนัยถึงวิธีการ สู่สันติ มากกว่าจะใช้คำว่า “Nonviolent Action” ซึ่งมีความหมายถึงการปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เพราะบางครั้งตัวปฏิบัติการไร้ความรุนแรงก็ไม่ได้มีลักษณะสันติเสมอไป หลักสันติศึกษาจึงเป็นกระบวนการหรือวิธีการเพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างกันของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพถึงความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นการหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ ลดความขัดแย้ง เป็นการเชื่อมโยง

ความรู้ทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาต้นตอของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยเน้นการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง เน้นกระบวนการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวละครที่มีความขัดแย้งระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงลบจากการเผชิญหน้าเป็นศรัทธากันเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยเคารพในความแตกต่างระหว่างกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในรัฐมากกว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐ อาทิการเรียกร้องเป็นรัฐอธิปไตยจากดินแดนที่ชนกลุ่มน้อยในรัฐเป็นเสียงส่วนใหญ่ เช่น กรณีจังหวัดมินดาเนาของประเทศฟิลิปปินส์ หรือ เหตุการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ความขัดแย้งเนื่องจากความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น กรณีปะทะกันของมวลชนเสื้อเหลืองและเสื้อแดงในประเทศไทย การแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ใช้กระบวนการสันติภาพเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรง

การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี (Conflict Management by Peaceful Means) มีนักสันติวิทยาได้ให้ทัศนะไว้อย่างหลากหลาย เช่น ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2551) ได้นำเสนอวิธีการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) ไว้ว่า การบริหารความขัดแย้งเป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องสร้างการถกเถียงหรือความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นบวก (Functional Conflict) หากมีความรู้สึกว่ามีความคล้อยตามหรือด่วนสรุปเร็วเกินไป ก็ขอให้ความขัดแย้งนั้นสามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับความเห็นชอบจากทุกคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ซึ่งในอดีตมนุษย์เริ่มอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก็เริ่มมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคม มีผู้กล่าวว่าความขัดแย้งเริ่มมีขึ้นเมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ระดับความซับซ้อนของความขัดแย้งมีตั้งแต่น้อยจนถึงซับซ้อนมาก ความขัดแย้งในสัตว์ก็มีแต่เป็นลักษณะที่ไม่ซับซ้อน (simple or instinct conflict) เช่น การแย่งอาหาร การแย่งตัวเมีย เป็นต้น แต่ในมนุษย์ซึ่งมีความคิด มีอารมณ์ มีการวางแผนซับซ้อน ความขัดแย้งในสังคมยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้น ความขัดแย้งในสังคมมีตั้งแต่หน่วยเล็กคือครอบครัว หน่วยงาน ระดับประเทศ ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ เพื่อบรรเทาความขัดแย้งให้เบาบางลงจนถึงหมดไปได้ในสังคมและองค์กรที่บริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ความขัดแย้งในด้านความคิดก่อให้เกิดความเจริญกับองค์กรและประเทศชาติอย่างมาก ความขัดแย้งเมื่อถึงจุดสรุปก็จะนำไปสู่การสร้างสรรคให้กับองค์กรได้อย่างเหลือเชื่อ นอกจากนั้นสภาวะผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดหรือขจัดความขัดแย้งใด ๆ ในองค์กร โดยจะต้องสามารถวิเคราะห์ให้ได้ว่า มีความขัดแย้งในองค์กรเพียงพอแล้วหรือยัง และความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นกำลังนำผลดีหรือผลเสียมาสู่องค์กร ซึ่งระดับของความขัดแย้งนี้เองจะเป็นตัวกำหนดอนาคตของตัวผู้นำคนนั้นว่า จะสามารถทำการบริหารงานต่อไปได้หรือไม่ ประเด็นสำคัญคือ ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไมอาจหลีกเลี่ยงได้และเป็นสิ่งที่ไม่ควรที่จะหลีกเลี่ยง แต่จะต้องทำการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับองค์กร ส่วนวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันตินั้น ยาไพโร สารธรรม (2560) ได้กล่าวถึงทักษะวัฒนธรรมว่า จะช่วยให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยการพัฒนาความสามารถของตัวเอง เมื่อต้องสัมพันธ์กับคนที่แตกต่าง โดยอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า เราจะไม่เอาตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง

เมื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและไม่ยึดติดว่า เราถูกต้องชอบธรรมแต่เพียงฝ่ายเดียว พยายามเอื้ออำนวยให้
 ผู้คนสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในฐานะเพื่อน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับ
 มิตรภาพที่แข็งแกร่ง บนแนวคิดที่เชื่อว่า การอยู่ร่วมกันท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย
 จำเป็นต้องมีทักษะ ซึ่งต้องอาศัยเวลาเรียนรู้ ฝึกฝน ปะทะสังสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ
 บนพื้นฐานของการเคารพความเป็นมนุษย์ และเกิดทักษะในการดำรงอยู่ท่ามกลางความแตกต่างทาง
 วัฒนธรรม ตลอดจนร่วมกันหาแนวทางที่สร้างสรรค์ในบริบทที่มีความขัดแย้งรุนแรงจะทำให้เกิดการ
 เรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมผู้อื่นที่ต่างจากตน ส่วนแนวทางการใช้หลักศาสนาในการลดความขัดแย้ง

พระมหาพรหมชา ธรรมมหาโส (2554) ได้สรุปถึงพุทธสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งที่ดำรงอยู่บนฐาน
 ของการรู้ ตื่น และเบิกบาน กล่าวคือ นักสันติวิธีในบริบทนี้ต้องเป็นผู้ที่มี

ปัญหาในการวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้ง และมีที่ท่าต่อความขัดแย้ง ได้แก่

- 1) รู้ คือ รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรสูง
 อะไรต่ำ การรู้ลักษณะเช่นนี้มุ่งเน้นที่การรู้สภาวะทุกอย่างที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

- 2) ตื่น คือ ตื่นจากการมีอคติ (Bias) ครอบงำจากความโกรธ ความเกลียดชัง และ
 การขาดความยั้งคิดจากความไม่รู้ (อวิชชา)

- 3) เบิกบาน คือ การวางสภาพจิตของตนเองในการทำหน้าที่นักสันติวิธีด้วยความรู้สึก
 ว่า เรากำลังทำหน้าที่เพื่อมวลมนุษยชาติ หรือเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ในการทำหน้าที่
 ควรตั้งกัลยาณมิตรที่สดชื่นและเบิกบานประดุจดอกบัวที่กำลังผลิบานในยามเช้า

5. บทสรุป

ภายใต้บริบทโลกของความทันสมัยที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่มีชีวิตเป็นเสมือนกระแสหรือ
 พลัง ที่เรามองไม่เห็นแต่รู้สึกได้ บริโภคได้และใช้ชีวิตส่วนใหญ่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
 รวมถึงมิติของเวลาในท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์แบบข้ามแดน
 ข้ามประเทศ ข้ามชุมชน อยู่คนละที่คนละทางยังสามารถสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่างแดนได้ เราจะเห็นได้
 ว่า วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ คือการผสมผสานทางความคิดและวัฒนธรรมภายนอกของวัฒนธรรม
 ตนเองและเกิดการคัดสรรของวัฒนธรรมต่าง ๆ หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบท
 ทางสังคมนั้น ๆ จากวัฒนธรรมเดิมรวมเข้ากับวัฒนธรรมใหม่สู่วัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ จะเห็นได้ชัดจาก
 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการแต่งตัวของผู้คนในสังคมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปตามกระแสภายนอกตาม
 การเปลี่ยนแปลงและเติบโตของด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การถูกครอบงำด้วยการสื่อสารและ
 เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ส่งผลให้ภาพปรากฏของศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องล้าสมัย จะเห็นได้ว่าความ
 หลากหลายทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นวัฒนธรรม
 ที่สร้างสรรค์แบบข้ามแดน รวมการผสมผสานทางด้านการรับรู้ ด้านแนวคิด ด้านรูปแบบ และด้าน
 รสนิยม ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทภายนอกชุมชน
 และบริบทภายในชุมชน จากการผสมผสานวัฒนธรรมแนวคิดสันติวิธีอันเป็นแนวคิดการปฏิบัติ

ไร้ความรุนแรง (Non – Violence) ของนักสันติวิธีที่มุ่งเน้นไปที่การประท้วง การไม่ให้ความร่วมมือทางสังคม เศรษฐกิจ ทางการเมือง และการเข้าไปแทรกแซงโดยไร้ความรุนแรง ซึ่งนักสันติวิธีบางกลุ่มมองว่าสันติวิธีที่แท้จริงไม่ใช่การปฏิบัติการไร้ความรุนแรงด้วยการประท้วง แต่เป็นการเจรจา การสานเสวนาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ต่อสถานการณ์นั้น ๆ ดังนั้นความไม่เท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ที่ได้รับ จึงนำไปสู่ความกดดันและความขัดแย้งตามแนวความคิดของนักทฤษฎีความขัดแย้ง ที่ในสังคมสมัยใหม่ มีอิทธิพลในการกำหนด ช่วงชั้นทางสังคมมากกว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสังคมจะทำให้หน้าที่ของสังคมเกิดการกระทำระหว่างกัน การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม คือความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคม สังคมที่มีช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันมากเท่าใดความแปลกแยกก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามหากสังคมมีช่องทางในการเลื่อนชั้นทางสังคมตามความสามารถ การแข่งขันและความกระตือรือร้นของสมาชิกในสังคมก็จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำรงอยู่ของสังคม ดังนั้น ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจพลังของสื่อข้ามวัฒนธรรมให้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของผู้คนในแต่ละสังคม ที่ทำให้เกิดการเลือกสรร หรือให้ความหมายใหม่แก่สาร ในสื่อที่แตกต่างกันไปด้วย เพราะการสื่อสารไม่ใช่การ “เลียนแบบ” หรือ “เอาอย่าง” หากแต่มีกระบวนการเลือกสรร หรือให้ความหมายใหม่แก่สารทางวัฒนธรรมนั้น ๆ การทำให้เกิดการข้ามวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องง่าย ซึ่งโอกาสของการไม่ตรง-บิดเบี้ยว ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ เพราะสื่อเป็นส่วนที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น การศึกษาความแตกต่าง ในการตัดสินใจคุณค่าแก่สื่อข้ามวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เพราะตำแหน่งแห่งที่ของผู้คนในสังคมแตกต่างกันไป การศึกษาเช่นนี้เป็นการกระตุ้นเตือนให้เราต้องเข้าใจสังคมที่รับสื่อข้ามวัฒนธรรมนั้นอย่างละเอียด และต้องมองให้เห็นโครงสร้างและตำแหน่งแห่งที่ของผู้คนในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ในการข้ามวัฒนธรรมของสื่อทั้งหลายยังเกิดความหมายใหม่ขึ้นในสังคมที่สื่อสารกับสื่อข้ามวัฒนธรรม ความไม่ตรง-บิดเบี้ยว ในกระบวนการให้ความหมายที่มาจากส่วนที่ลึกที่สุดของมนุษย์ ได้แก่ ระเบิดอารมณ์ความรู้สึก ทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการข้ามวัฒนธรรมที่สัมพันธ์อยู่กับความเปลี่ยนแปลง ของสังคมได้ก่อให้เกิดความเสื่อมสลาย หรือการแปรเปลี่ยนของความรู้สึกที่เคยเชื่อกันว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การศึกษาทั้งหมดได้เปิดทางให้มองเห็นว่า เราทั้งหมดจำเป็นที่จะต้องคิดและค้นหาหรือศึกษา ความเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ลึกลงไปมากกว่าปรากฏการณ์ หรือการศึกษาวัฒนธรรมเชิงขนบอย่างที่กำลังทำกันอยู่ หากไม่เช่นนั้นแล้ว เราก็ไม่มีวันที่จะเข้าใจอะไรได้นอกจากเปลือกของสิ่งที่เรียกกันว่าความรู้เท่านั้น

บรรณานุกรม

กัมพล แสงเอี่ยม. (2559). *ศิลปกรรมสาร*. 11(2) : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.

สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา. (2556). *ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของสถาบันฯ*

ที่มีความสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหิดล. *จุลสารสานสันติ มหาวิทยาลัยมหิดล*.

- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2556). *ทบทวนวรรณกรรมปฏิบัติการไร้ความรุนแรง (nonviolent action) ในโลกตะวันตก : กระแสหลักการ ปฏิบัติการ และทฤษฎี*. ในงานวิจัยเรื่อง สันติวิธีและความรุนแรงในสังคมไทย : ความรู้ ความลับ และความทรงจำ. กรุงเทพฯ : กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จรัสพิมพ์ วังเย็น. (2554). *แนวคิดหลังสมัยใหม่ : การย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2555). *สันติวิธีในสังคมไทย : แผนที่น่าเที่ยวสำหรับผู้มาใหม่*. เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงได้จาก <http://chaisuk.files.wordpress.com/2008/09/peace-studies.pdf>.
- กุลพร หิรัญบุรณะ. (2556). *บทความวิจารณ์ Intercultural Communication: Globalization and Social Justice*. ภาษาปริทัศน์, สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2551). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการภาครัฐ. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. 15(1) : ม.ค.-เม.ย.*
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยากร). (2554). *พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- ยาไพโร สารธรรม. (2560). *ทักษะวัฒนธรรม : ทักษะเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (19)94 : กรกฎาคม-กันยายน*.
- วงหทัย ต้นชีวะวงศ์. (2554). *การโฆษณาข้ามวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2554). *ศิลปกรรมร่วมสมัย : การเรียนรู้และสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา. (2556). *ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของสถาบันฯที่มีความสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหิดลในจุฬารัฐบาลสันติ มหาวิทยาลัยมหิดล*. (ม.ค.-ธ.ค. 2556.)
- อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2554). *การศึกษา “สื่อ” ข้ามวัฒนธรรม*. (Online). สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2561 จาก www.mediamonitor.in.th/main/knowledge/2011-06-21-07-08-27/145-2011-08-19-09-47-03.html